

Alex Swift (Cyfwelydd)

Croeso. Rwyf yma gydag Ian Bancroft ac Anne-Louise Clark. Ydych chi am ddechrau drwy esbonio pwy ydych chi a beth yw eich swyddi neu, yn eich achos chi Anne-Louise, pan ddechreuodd y pandemig?

Anne-Louise Clark

Fy enw i yw Anne Louise Clark a fi yw'r cyfarwyddwr gweithredol ar gyfer cyfathrebu a newid yn Archwilio Cymru ar hyn o bryd. Dwi 'di bod yma ers Chwefror. Cyn hynny, fi oedd y Prif Swyddog masnachol yng Nghyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, a'r flwyddyn olaf yr oeddwn gyda Blaenau Gwent oedd blwyddyn COVID. Felly, fy rôl yn ystod y profiad hwnnw oedd gweithio fel rhan o'r tîm arweinyddiaeth gorfforaethol yno yn llywio ein hymateb fel awdurdod lleol i'r sefyllfa a hefyd yn arwain at rai o'r gwasanaethau yr oeddwn yn gyfrifol amdanynt i'w cysoni'n agosach â'r ymateb i bandemig COVID.

Ian Bancroft

A fi yw Ian Bancroft, prif weithredwr Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Rwyf wedi bod yn y swydd ers bron i dair blynedd bellach, ac ar adeg y pandemig, roeddwn tua 18 mis i mewn i'r swydd ac yn arwain sefydliad drwy ddelio ag argyfwng, ond hefyd yn arwain sefydliad drwy gyfnod o newid yr oeddem eisoes wedi'i ddechrau a hefyd yn mynd i'r afael â nifer o faterion a oedd eisoes ar waith o ran gwella gwasanaethau a newid diwylliant. Felly, roedd tensiwn o amgylch y pandemig yn parhau â'r daith honno. Gosod ffrâm ond hefyd delio ag argyfwng ar yr un pryd.

Alex Swift (Cyfwelydd)

Diolch i'r ddau ohonoch! Gyda'r profiad hwnnw mewn golwg, beth yn eich barn chi ddylai rôl arweinwyr fod yn ystod sefyllfa fel pandemig?

Ian Bancroft

Fy safbwynt i, rwy'n dyfalu yw' yn gyntaf, mae gwelededd yn bwysig iawn ac yn amlwg yn y pandemig hwn nid oedd gwelededd mor hawdd oherwydd yn amlwg wyneb yn wyneb, o ystyried nad oedd y gofynion a'r cyfyngiadau mor hawdd i'w gwneud. Felly, rwy'n meddwl, rydych chi'n gwybod, mae addasu arweinyddiaeth mewn ystyr ddigidol i fod yn weladwy o hyd yn bwysig iawn a gwnaethom hynny drwy ddefnyddio sesiynau chwyddo gyda nifer

fawr o staff a phodlediadau a hefyd cestyll fideo o ran ceisio parhau i gyfathrebu â staff. Rwy'n credu bod yr ail beth yn ymwneud â cheisio helpu i osod ffrâm ar gyfer y sefyllfa rydych chi ynddi. Nid yw'n ymwneud â cheisio plastro neu fandio'r sefyllfa o ran dweud bod gennym yr holl atebion. Yn amlwg gyda mater mor gymhleth fel pandemig COVID, rwy'n credu ei fod yn ymwneud â helpu pobl i ddeall ble'r ydym ar adeg benodol, y daith yr ydym wedi'i chymryd i gyrraedd yno, a'r hyn y byddwn yn ei wneud fel y camau nesaf i geisio mynd i'r afael â hynny, a chredaf ochr yn ochr â hynny y byddai'r peth arall y byddwn yn ei roi yn yr hafaliad, mae'n debyg, yn onest fel bod gonestrwydd ynghylch sut rydym yn mynd i'r afael â hynny. nid yw'r sefyllfa, lefel yr her, a gonestrwydd hefyd sy'n helpu i ddod â phobl gyda chi o ran ei her fel arweinydd yr ydych yn mynd i'r afael â hi, naill ai'n unigol neu fel tîm arweinyddiaeth. Mae'n her gyfunol ar draws yr holl weithwyr, pob cynghorydd a'r cyhoedd o ran ceisio mynd i'r afael â'r math hwn o sefyllfa.

Anne-Louise Clark

Gan ychwanegu at hynny, rwy'n credu mai'r unig beth y byddwn yn ei ychwanegu yw rhoi rhywfaint o sicrwydd, er nad ydym yn gwybod yr holl atebion ac nad oes gennym yr holl ddarnau o fanylion sydd eu hangen arnom, rydym yn gweithio'n dda gyda'r hyn sydd gennym ar hyn o bryd a'ch bod, rydych yn gwybod ein bod yn delio â phethau wrth iddynt ddod, felly i roi rhywfaint o sicrwydd tra'n bod yn onest am y senario yr ydym yn arwain ynddo. Credaf mai'r peth arall i mi hefyd yw defnyddio'r system yr ydym yn rhan ohoni, nid ceisio gwneud popeth fel un sefydliad neu ailadrodd neu ddyblygu'r hyn y mae eraill yn ei wneud, ac yn enwedig i mi, roedd y wers yn ymwneud â'r arweinyddiaeth gymunedol honno, yr arweinyddiaeth gymunedol ffurfiol o amgylch y cynrychiolwyr etholedig, ond mewn gwirionedd y cyfoeth o arweinyddiaeth gymunedol anffurfiol sy'n bodoli o fewn ein hardaloedd a deall a gweithio gyda hynny mewn gwirionedd fath o arwain o fewn y system ac ar draws y system.

Alex Swift (Cyfwelydd)

Rwy'n credu bod rhai pwyntiau diddorol iawn, yn enwedig yr un am fod yn onest am yr hyn nad ydych yn ei wybod yn ogystal â'r hyn rydych chi'n ei wybod. A yw hynny'n rhywbeth y credwch sy'n cyfieithu mewn mathau ehangach, mwy o arweinyddiaeth?

Anne-Louise Clark

Yeah, rwy'n credu ei fod yn bendant yn gwneud hynny. Os rhywbeth, y gwersi pwysig iawn yr ydym yn eu dysgu yw ein bod i gyd yn rhan o fath cyffredinol o deulu yn y sector

cyhoeddus ac mae'n ymwneud â sut mae defnyddio'r cyfle hwnnw? Sut y daethom ati'n gyflym i rannu gwybodaeth, efallai mewn ffordd nad oeddem wedi arfer ei gwneud yn hanesyddol. Mae'n debyg bod rhai o'r rhwystrau hynny i rannu gwybodaeth, er ein bod yn anghyfforddus i ddechrau ar gyfer gwerin, yn gweld bod y rhannu gwybodaeth yn eithaf cyflym, o gofio ein bod yn yr argyfwng ac roeddem yn edrych ar ddata'n fforensig iawn neu'n rheolaidd iawn. Felly, credaf fod bod yn agored ac yn onest wedi dod drwodd yn rhai o'r rhannu data.

Ian Bancroft

Yn bendant, a chredaf mai'r allwedd am hyn yw na allwch greu gonestrwydd dros nos a disgwyl i bobl ymateb iddo, oherwydd mae hynny... felly, rwy'n credu ein bod ni, fel sefydliad sy'n gweithio am tua 18 mis a'r ddau beth yr ydym wedi bod yn gweithio arnynt mewn gwirionedd, yn ymwneud â chael sgysiau gonest oherwydd bod rhai achosion wedi bod yn y sefydliad o'r blaen lle'r oedd staff rheng flaen yn gwybod am faterion. Nid oeddent yn teimlo'n ddigon hyderus i siarad am y rhai drwy'r sefydliad, ac o ganlyniad roedd gennym rai materion mawr o fewn y sefydliad ac fe'u codwyd o safbwynt rheoleiddio. Felly, credaf fod ein peth mawr wedi bod yn ymwneud â chreu diwylliant o sgysiau gonest lle gall pawb, os ydynt yn nodi mater neu'n meddwl bod ganddynt y gallu i gyfrannu, ddarparu'r math hwnnw o fewnbnw. Yr ydym hefyd wedi gwneud llawer yn allanol o ran sefydlu grŵp arweinyddiaeth dinesig gyda phob prif enghraifft. Mae pob un o'n huwch bartneriaid yn y sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol a chymdeithasol, fel bod y gallu i gael perthynas ar lefel uwch ar draws y tri sector, yn fy marn i, yn hollbwysig. Roedd yn golygu, pan darodd y pandemig, fod gennym y rhwydweithiau a'r diwylliant i allu cael sgysiau gonest yn gyflym ac yna cydweithio i fynd i'r afael â materion. Yr hyn a wnaeth y pandemig mewn gwirionedd, credaf yn rhai o'r pethau yr oedd Anne Louise yn eu disgrifio yn gyflym iawn. Gweithredodd fel catalydd inni gryfhau ein perthynas â'r sector gwirfoddol, oherwydd yn ei hanfod mae gan y sector gwirfoddol gymaint mwy o gyrhaeddiad i gymunedau ynghyd â'n cwyselwyr a'n cynghorau cymuned bod y rhwydwaith hwnnw o allu rhoi mwy o wytnwch i gymunedau oherwydd bod mwy o bobl yn eu cefnogi. Mae'n amlwg bod gennym ni fel awdurdod lleol gefnogaeth allweddol wirioneddol yn y gwasanaethau cymdeithasol, onid ydym ni? Ond yn rhywfaint o hynny, mae cymydog meddalach yn cefnogi neu'n cefnogi helpu gyda siopa neu helpu Os yw rhywun yn ynysu, daw'n gyffredinol o fewn cymunedau, cwyselwyr, cynghorau cymuned, mudiadau gwirfoddol. Yr oeddem mewn gwirionedd yn cynnwys arweinwyr ein sefydliad

gwirfoddol yn ein grŵp cynllunio at argyfwng ac yr oedd hynny'n gam gwirioneddol ymlaen, rwy'n meddwl ein bod yn agor a'r sector gwirfoddol yn teimlo eu bod yn cael eu croesawu i rywbeth sy'n draddodiadol yn cael ei ystyried yn ddull cynllunio at argyfwng eithaf biwrocraidd.

Alex Swift (Cyfwelydd)

Soniasoch am arweinyddiaeth gymunedol. Sut y gwnaethoch gydbwyso, yn ystod y pandemig, â chefnogi eich staff i adael iddynt gymryd cyfrifoldeb am eu gwaith?

Ian Bancroft

Ar y naill law, mewn argyfwng, y dull traddodiadol yw cyfeiriad a rhoddodd cyfarwyddyd clir i bobl a bod â hierarchaethau brys traddodiadol sy'n fath iawn o wasanaeth brys at ddull lle'r oedd hwn yn bandemig, lle nad oedd yn dân. Nid oedd yn lifogydd, ac mae ganddo gyfnod adfer hirach iawn a hefyd mae ganddo set llawer mwy o bobl yn ymwneud â'i fod yn argyfwng iechyd cyhoeddus. Felly, credaf ei bod yn gwbl hanfodol yn y math hwn o argyfwng fod y cydbwysedd hwnnw'n iawn. Felly, credaf inni reoli'r elfennau cyfeiriadol y cyfarfuom â hwy dair gwaith yr wythnos fel uwch dîm arweinyddiaeth gyda gonestrwydd, gydag asesiad o beth oedd y sefyllfa ac yna'n nodi fframwaith o esbonio beth oedd y sefyllfa i eraill a rhai camau allweddol y bu'n rhaid eu cymryd.

Felly, er enghraifft, cawsom achosion yn Rowan Foods o ran ffatri cynhyrchu bwyd ac roedd darn clir iawn o waith y bu'n rhaid i ni ei wneud oherwydd nad oedd y lledaeniad o fewn y ffatri mewn gwirionedd. Roedd yn y gymuned leol. Felly, y cyfarwyddiadau clir oedd bod angen i ni gymryd rhywfaint o gamau i gefnogi'r gymuned leol i ddeall y sefyllfa. Yn amlwg, roedd y cydbwysedd yn ymwneud â galluogi staff a chymunedau i wneud y gwaith hwnnw. Yna, roeddent yn nodi'r ffordd orau o'r cyfathrebu hynny'n digwydd, y rhwydweithiau cywir ar lefel gymunedol a hefyd roedd y cwmni'n rhyngweithio â'r gymuned honno i wella'r berthynas ag undebau hefyd fel bod y negeseuon ar lawr y siop hefyd yn debyg i'r hyn a oedd yn cael ei roi allan ar lefel gymunedol. Felly, credaf ei fod yn ymwneud â chreu ffrâm ac amgylchedd mewn sefyllfa frys fel hon, gan fod yn glir iawn am y camau y mae'n rhaid eu cymryd, ond nid o reidrwydd yn creu'r atebion i'r rheini oherwydd bod y bobl ar lawr gwlad yn gwybod orau am yr atebion i gyflawni hynny. Felly, mae'n bwysig iawn, yn enwedig yn y math hwn o argyfwng. Felly, o'm safbwynt i, mae angen inni feddwl yn fwy cenedlaethol am sut y gall pawb ffitio i mewn i argyfwng iechyd

cyhoeddus llawer ehangach sydd, yn ogystal ag angen cyfeiriad, hefyd angen y gallu i bobl chwarae eu rôl.

Anne-Louise Clark

Rwy'n credu bod hynny'n gipolwg da iawn yno. Credaf mai'r pwynt yr aeth ymlaen cyhyd oedd... mewn gwirionedd drwy wahanol gyfnodau roedd angen i ni alw ar wahanol sgiliau a gwahanol bobl o fewn y cyfnodau hynny oherwydd ei fod, fe wyddoch, ar ôl bod ar yr hyfforddiant cynllunio at argyfwng, yn sicr nid oedd unrhyw gynnwys yn hynny o beth i'w wneud mewn pandemig. Rydych yn gwybod eich bod bron â mynd i'r cyfnod adfer cyn i'r digwyddiad orffen, ond roedd hyn fel digwyddiad a oedd yn digwydd ac ymlaen. Rwy'n credu mai'r peth diddorol arall i mi yw meddwl am ein sefydliad fel cymuned. Yn union fel y gwelsom yn y gymuned ehangach y mae pobl yn camu i mewn ac yn gwneud pethau'n wahanol, credaf fod gennym hynny fel sefydliad hefyd. Felly, roedd pobl yn gweithio ochr yn ochr ac yn agos iawn â phobl na fyddent fel arfer wedi cael cyswllt â nhw. Roedd pobl yn cael eu parasiwtio i rolau gwahanol ac ochr yn ochr â chydweithwyr a hefyd yn gweithio mewn ffordd wahanol iawn. Ac roedd yn ymddangos bod hynny'n ysgogi rhywfaint o egni yn y sefydliad, ac yn rhyfedd fel optimistiaeth, wrth i bobl weld pethau'n wahanol a dod at ei gilydd.

Un sy'n wirioneddol hyfryd sydd gennyf yw ein bod wedi sefydlu gan fod y rhan fwyaf o awdurdodau lleol wedi gwneud rhyw fath o ymateb ardal i sicrhau bod gan bobl lwybr drwodd i'r sector gwirfoddol os nad oeddent o reidrydd yn rhan o hynny ar hyn o bryd neu, rydych yn gwybod eu bod yn gwybod pa fferyllfa fyddai'n darparu meddyginiaeth. Ac yna buom yn gyrru pobl i mewn o bob rhan o'r sefydliad cyfan i greu'r gwasanaeth newydd hwn a gwn y bydd y berthynas a ffurfiwyd drwy wneud hynny er budd y sefydliad yn y tymor hwy oherwydd bod gan bobl hanes a rennir a phrofiad a rennir. A'r camaraderie dwi'n meddwl. Felly, mae'n debyg, gwyddoch, rwy'n gwybod ei fod wedi bod yn ofnadwy, ond rwy'n credu bod rhai o'r rhwystrau a ragdybiwyd neu'n real wedi cael eu datgymalu ychydig gan bobl sy'n gweithio mewn ffordd wahanol.

Alex Swift (Cyfwelydd)

Credaf fod hynny'n bwynt diddorol iawn am weld y sefydliad fel cymuned, oherwydd gyda rhywbeth fel pandemig mae gennych yr heriau eithriadol hyn. Mae'n amlwg mai chi sydd â'r her fwyaf o'r pandemig ei hun, ond mae gennych yr holl heriau eraill hyn hefyd. Gwyddoch, yr effeithiau iechyd meddwl, yr effeithiau economaidd.

Anne-Louise Clark

Ydw, rwy'n meddwl, roedd yn gyfnod emosiynol iawn i bobl oherwydd yn aml nid yw pobl yn cael eu heffeithio'n uniongyrchol gan yr argyfwng eu hunain. Eu math o gefnogi pobl, ond mewn gwirionedd roeddem i gyd yn profi hyn mewn amrywiaeth o wahanol ffyrdd. Effeithiwyd yn uniongyrchol ar bobl oherwydd salwch. Cawsant eu heffeithio yn ein cymunedau, cymunedau agos iawn fel bod pobl yn adnabod pobl eraill a oedd yn dioddef ac aelodau'r teulu, felly roedd yn amlwg ei fod yn brofiad byw iawn yn ogystal â math o senario gwaith. Felly, roeddem yn meddwl yn ofalus iawn am sut y gallem gefnogi staff o amgylch lles. Felly, yr oedd buddsoddiad o ran meddwl am y negeseuon yr oeddem yn eu rhoi, y gefnogaeth yr oeddem yn ei rhoi i staff a chaniatáu i bobl fod yn emosiynol o fewn y sefyllfa. A gwyddoch, math o adnabod yr emosiynau hynny. Cael eiliadau lle'r oeddem yn teimlo'n drech na'n gilydd ac yn gallu sgwrsio â'n gilydd am sut deimlad oedd y teimlad hwnnw. Felly, rwy'n credu ei fod o bosibl wedi dod â mwy i'r agored a sgwrs fwy cyfforddus ein bod i gyd yn fodau dynol, ac rydym yn dod ag emosiynau dynol a safbwyntiau dynol i weithio. Dydyn ni ddim yn rhyw fath o roi siaced a dod yn rhywbeth hollol wahanol, a dwi hefyd yn meddwl nad ydw i'n gwybod beth rydych chi'n ei feddwl Mae Ian y math hwnnw o weld pobl yn eu cartrefi eu hunain drwy'r math yma o gyfnewid, hefyd yn gwneud i bobl ymddangos yn fwy dynol na phan fyddwn ni i gyd yn ein dillad gwaith, ac, rydych chi'n gwybod nad oes gennym gi yn cyfarth yn y cefndir neu rywbeth. Yn sydyn, yr ydym yn gweld pobl yn eu gwir amgylchedd fel petai, ac mae hynny'n teimlo fel weithiau bod hynny'n chwalu'r rhwystrau hefyd.

Ian Bancroft

Rwy'n credu bod hynny'n bwynt da iawn Anne-Louise. Oherwydd yn ei hanfod, rydym i gyd yn dod â'n bagiau cartref ac emosiynol i'r gwaith, onid ydym ni? Ac mae'n anoddach mewn amgylchedd gwaith weithiau i ddechrau'r sgysiau hynny, ond pan fyddwch chi'n edrych ar rywun yn eu hystafell ac rydw i wedi meddwl yn aml, a ddylwn i fy sgrin ar Microsoft Teams neu roi cefndir ar zoom? Roeddwn i'n meddwl na, mae'n ildio, o ran sgwrs sy'n ddefnyddiol i wneud cysylltiadau personol, a chredaf mai'r cysylltiadau personol hynny sy'n wirioneddol bwysig gan fod COVID i bawb wedi bod mor ynysog fel bod ailgysylltu, rwy'n credu, yn un o'r pethau pwysig iawn yn yr hyn a wnawn, a soniais yn gynharach am werthoedd rydym wedi bod yn eu sefydlu yn y sefydliad mewn gwirionedd am y 18 mis diwethaf.

Dau beth y buom yn sôn amdanynt ar ddechrau'r pandemig oedd goddefgarwch ac yna disgwyliad fel ein bod yn annog pawb i fod yn oddefol iawn i bawb arall oherwydd bod pawb yn ei golli ar adegau yn ystod y math hwnnw o argyfwng yn emosiynol, oherwydd y pwysau y maent o dan y cartref neu yn y gwaith. Felly, yr oedd yn fater o ddweud pawb bod angen i ni fod yn oddefol iawn gyda phawb arall a gwranddo a chael amser i siarad â phobl. Ond yna yn ail, Yr oedd yn ymwneud â phe baem yn gwneud hynny gyda'n staff a chyda chymunedau a chyda phawb, dylem hefyd fod â disgwyliadau uchel bryd hynny am y ffordd y maent yn cefnogi eraill yn eu rôl gwasanaeth cyhoeddus. Felly, y cydbwysedd hwnnw ydyw. Y dull cywir a chyfrifoldeb hwnnw, os rhoddwn oddefgarwch, y dylem fod â disgwyliadau uchel ynghylch sut yr ydym yn gwasanaethu. Credaf mai'r peth arall y gwnaethom chwarae pwyslais mawr arno oedd adrodd straeon. Oherwydd yn ei hanfod, mae straeon pobl yn bwysig iawn. Maen nhw'n ffordd o ddeall y daith y mae pawb yn mynd drwyddi. Mae gan bob un o'n cyfarfodydd tîm arweinyddiaeth stori bersonol ar y dechrau gan bawb o ran ble maen nhw nawr, o ran yr hyn maen nhw'n delio â sut mae eu teulu a beth maen nhw'n mynd drwyddo a materion y maen nhw eisiau eu rhannu. Felly, yn ein timau arweinyddiaeth mae'n debyg ein bod yn treulio 15 i 20 munud yn ailgysylltu cyn inni fynd i ddelio â'r materion arwain, rheoli. Roedd pob aelod o staff yn chwyddo gyda phump a 600 o staff tua thair gwaith dros y 12 mis diwethaf, a bod cysylltu drwy straeon a minnau'n rhannu fy stori bersonol i ddangos fy mod yn ddynol yn mynd drwy'r un materion yn union ag y maent o ran codi am 6:00 yn y bore i geisio ymdopi â'r diwrnod. Mae cael mam a thad 83 a 81 oed a minnau'n poeni'n fawr am gael plentyn 16 a 14 oed sy'n cael trafferth o ran eu dysgu, rwy'n credu ein bod wedi ein helpu ni i gyd i deimlo ein bod yn hyn gyda'n gilydd.

Mewn rhai ffyrdd, nid yw'r pandemigau wedi bod yn lefelydd o ran ei fod yn trin pawb yr un fath. Mewn gwirionedd, o ran ble bynnag yr ydych yn y sefydliad neu'r hyn a wnewch neu pa ran yr ydych ynnddi, o ran y sector gwirfoddol, y sector preifat, y sector cyhoeddus, felly credaf fod adrodd straeon wedi bod yn bwysig iawn ac mae ein dull iechyd wedi bod yn gryf iawn, yn enwedig o gwmpas amser i siarad. Iechyd meddwl, mynediad at gwnsela hefyd. Mae'n amlwg ein bod wedi colli staff ac uwch staff yn ystod y pandemig ac mae hynny'n cael effaith emosiynol wirioneddol ar bobl. Ac eto, mae'n gwneud yn siŵr bod yr offer mwy ffurfiol yn y sefyllfaoedd hynny i alluogi pobl i ymdopi hefyd.

Alex Swift (Cyfwelydd)

Rydym wedi edrych ar lawer o'r heriau uniongyrchol yr oeddech yn eu hwynebu. I gyfuno'r ddau gwestiwn nesaf, sut wnaethoch chi eu goresgyn?

Ian Bancroft

Rwy'n credu ein bod yn dal i ymdopi â'r heriau hynny ac yn eu hwynebu. Mae hwn yn fater cymhleth sy'n mynd i fod gyda ni ers amser maith o ran adferiad, Felly, mae deall ble rydym ar y daith yn wirioneddol hanfodol a lle'r ydym rhwng ymateb i argyfwng ac adfer o argyfwng oherwydd ein bod wedi mynd drwy gyfnodau o wneud un ac yna'n gwella ac yna'n mynd yn ôl i ymateb. Daethom â staff yn ôl i'r swyddfeydd am gyfnod byr, sef trydydd uchafswm, ym mis Medi y llynedd ar y pwynt lle'r oedd ychydig o adferiad cyn inni fynd i'r ail don. Roedd yn ddefnyddiol iawn i'r staff hynny a oedd yn cael trafferth gyda phroblemau iechyd meddwl, ond roeddem yn gorfod disgrifio'n gyson 'dyma lle'r ydym ar y daith' ac yna pan oedd yn rhaid i ni ymateb eto pam yr oedd pobl yn mynd yn ôl i weithio gartref a'm trosiad rwy'n credu y byddai'r gyfatebiaeth hon yn... ac roeddem hefyd yn wynebu argyfwng llifogydd ar yr un pryd ag yr oeddem yn delio ag argyfwng COVID a dychryn bom yn y ffatri sy'n cynhyrchu'r brechlyn.

Felly, gwyddoch, pedwar tymor mewn un diwrnod. Roedd yn dri argyfwng mewn un diwrnod, yn llythrennol yr oeddem yn delio â hwy, ond fy trosiad am hynny yn enwedig gyda'r llifogydd yw bod gennyf daith gerdded arbennig rwy'n ei wneud ar hyd yr afon ac un diwrnod mae'r olygfa a gaf ar yr afon yn gallu edrych yn ôl o ble rwyf wedi dod. Y diwrnod wedyn, ar ôl y storm, mae'n clirio'r holl dwf ar lan yr afon a gallaf yn awr weld i lawr yr afon ar ochr arall y plygu i'r man lle rwy'n mynd, a chredaf fod hynny'n bwysig iawn mai amseru yw popeth. Os ydych chi'n deall y daith rydych chi arni a'r pwyntiau amseru, mae yna adegau y gallwn weld ymlaen at adferiad pan na allem efallai'r diwrnod cyn y gallem oherwydd yr ymateb a'r pwysau yr oeddem yn dal i fod o dan, a chredaf fod hynny hefyd yn un o'r ffyrdd o ddelio â'r heriau parhaus a cheisio ymdopi yw meddwl pryd mae'r amseroedd cywir i wella? pryd mae'r amseroedd cywir i ymateb? Pryd mae'r amseroedd cywir i allu ymgymryd â mentrau penodol? Efallai, fel y dywedasom gyda'r sector gwirfoddol, ei bod yn gatalydd gwirioneddol i allu gwneud mwy o waith o ganlyniad i'r angen i fod yn agos iawn at gynrychiolwyr cymunedol, felly rwy'n credu bod amseru yn bwysig iawn fel ffordd o ddeall a mynd i'r afael â heriau.

Anne-Louise Clark

Yn bendant, rwy'n caru eich cyfatebiaeth am y math o bersbectif i fyny'r afon, i lawr yr afon. Yn hytrach, mae'n drueni bod yr holl bethau wedi'u golchi i ffwrdd ond gobeithio bod y cyfan wedi'i dyfu'n ôl nawr, a fydd yn anhygoel. Ac felly, y cwestiwn am heriau... roedd bron fel fy atgof oedd na allech chi fynd i mewn i'ch meddwl beth oedd yr heriau a oedd yn dod, dim ond gyda phethau sydd bron yn gaeth i amser y gallech ganolbwyntio arnynt a gwneud rhywbeth yn eu cylch. Gwyddoch, yn hytrach na'r math o droelli'n rhy bell o'ch blaen i'r sefyllfa anhysbys fawr a'r sefyllfa 'beth os'. Felly, rwy'n meddwl i mi oherwydd bod y math hwn o sefyllfa wedi mynd â mi'n llwyr oddi wrth yr holl gynlluniau a strategaethau hyfryd yr oeddem wedi bod yn gweithio arnynt, am eiliad roedd fel rhyw fath o'r hyn yr ydym yn mynd i'w wneud heddiw. Beth allwn ni ei wneud heddiw? Beth allwn ni ei gyflawni heddiw fel nad ydym yn cael ein parlysu gan yr enormedd sy'n ein hwynebu. Ond hefyd yn manteisio ar gyfle i edrych yn ôl a dweud 'edrychwch beth rydym wedi'i wneud'. Rydych chi'n gwybod bod gennym ni'r enormedd hwn o'n blaenau ond edrychwch pa mor bell rydyn ni wedi dod. Ac rwy'n credu bod un o'r pethau i mi yn rhyw fath o hyder cynyddol y gallwn wneud pethau mewn gwirionedd a gallwn wneud i bethau ddigwydd yn gyflym iawn pan fydd angen. A phan mae'r math o bethau fel y pethau i gyd yn y lle iawn. Felly, er gwaethaf y ffaith ei fod yn gwbl flinedig, credaf os edrychwn yn ôl ar yr hyn y mae pobl wedi'i gyflawni gyda'n gilydd, dylem ymfalchïo'n fawr yn hynny.

Alex Swift (Cyfwelydd)

Mae hefyd yn ymwneud â natur dymherus hefyd, onid yw? Gall fod yn hawdd iawn cael eich datrys ar y darlun mwy ac ar yr holl heriau yr ydym yn dal i'w hwynebu. Ac oes, mae gan bob un o'r adegau lle'r ydym yn teimlo ein bod yn cael ein llethu gan y darlun mwy, a gwyddoch, rwy'n credu bod yr enghraifft a roddasoch i lan am y swyddfeydd yn cyd-fynd â mi oherwydd bod mynd yn ôl i mewn ym mis Medi ac yna dod i ben yn sydyn, gwyddoch, yn siarad fel person sydd ar y sbectrwm awtistig, mae arnaf angen y math hwnnw o sefydlogrwydd ac roedd cael y sefydlogrwydd hwnnw i ffwrdd eto yn foment eithaf emosynol. Ac rwy'n mynd yn ôl i'r swyddfa nawr rwyf wedi bod am yr wythnosau diwethaf, ac mae hefyd yn fater o gael y sicrwydd hwnnw, ond nid yw sylweddoli nad yw sicrwydd yn para am byth, oherwydd os yw'r pandemig wedi dysgu un peth i ni, nid yw pethau'n sefydlog, ac mae yna griw cyfan o heriau sy'n gallu dod i guro eich disgwyliadau. Ond rwy'n credu bod gwireddu natur dymherus y sefyllfa rydych chi ynddi, a bod mantra 'ni fydd hyn yn para am byth', yn un pwerus iawn.

Ian Bancroft

Yr oeddwn yn mynd i ddod yn ôl i mewn a myfyrio ar hynny. Rwy'n credu ei fod yn arwain yn braf Alex, i rywfaint o ddarnau crynhoi oherwydd i mi rwy'n credu mai rhai o'r pethau y dylem fod yn eu newid yn y ffordd yr ydym yn gweithio, gan symud ymlaen. Mae'r gallu hwnnw i addasu'n gyflym ac i wybod bod gennym yr hyder i newid yn eithaf cyflym, hyd yn oed fel sefydliadau mawr. Rwy'n credu ei fod hefyd yn ymwneud â chodi ar hyd y llinell meddai Anne-Louise, mae'n ymwneud â diolch i bobl. Rydym wedi bod yn llawer gwell am ddiolch i bobl bron yn ddyddiol gan fod cymaint o bethau cadarnhaol y gwelwch bobl yn eu gwneud. A chredaf fod diolch i bobl yn dod ag ymrwymiad gwirioneddol. A hefyd, rydych chi'n gwybod, yn gwneud i bobl deimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi. Gwyddom hynny, ond yn y sefyllfaoedd hyn mae'n bwysicach fyth. Credaf mai'r peth arall, ac efallai fod hwn yn faes y byddwn yn ystyried ei fod yn rhywbeth y mae angen i mi fod yn well amdano yw maddau o ran maddau arbennig i mi fy hun. Rwy'n credu os nad ydym yn dda fel arweinwyr wrth faddau i ni ein hunain am beidio â bodloni ein disgwyliadau ein hunain bob amser, byddwn yn ei chael yn anodd maddau i eraill a deall eraill. Felly, credaf fod yn rhaid cael y math hwnnw o oddefgarwch, nid yn unig gydag eraill, ond gyda chi eich hun o ystyried y pwysau yr ydych yn eu hwynebu. Ac rwy'n credu bod hynny'n ddysgu personol pwysig iawn i mi amdano, gan wneud hynny'n iawn. Credaf o ran eich bod yn gwybod ein bod yn sôn am strategaeth a diwylliant deinamig. Yn ei hanfod i mi bryd hynny, strategaeth yw diwylliant oherwydd yr hyn y mae diwylliant yn ei wneud yw gosod y gwerthoedd hynny, y ffyrdd hynny o weithio sy'n caniatáu i chi wedyn mewn sefyllfa fel argyfwng, allu gwneud penderfyniadau strategol. Heb y rheini, ni allwch hyd yn oed osod ffrâm strategol. Ac oes, mae angen i chi lunio ffrâm strategol ac yna mae angen i chi ategu hynny gyda llywodraethu a pherfformiad da. Ond yn y pen draw, os nad yw'r diwylliant yno yn y lle cyntaf pan fyddwch yn wynebu sefyllfa fel pandemig, nid oes gennych gyfle i lunio strategaeth yn y sefyllfa honno neu gael ymrwymiad pobl i brynu i mewn.

Anne-Louise Clark

Yeah, ni allwn gytuno mwy â hynny ac rwy'n caru'r ffaith ein bod yn sôn am ddiwylliant dros strategaeth neu fel rhagofyniad o strategaeth dda a math strategol da o wneud penderfyniadau oherwydd credaf fod hynny'n bwysig iawn ac rwy'n caru'r gair o natur dymherus. Rwy'n credu bod hynny'n rhywbeth y mae angen i mi ei fabwysiadu oherwydd eich bod yn gwybod ei bod yn hawdd mynd i mewn i ychydig o ffrâm meddwl gyfan neu ddim byd, ac mewn gwirionedd mae'n debyg mai dyna un o'r pethau sydd fel lleiaf

defnyddiol i ni ac yn ddiddorol iawn ar hyn o bryd. Rydych chi'n gwybod, gan ein bod ni'n ystyried beth yw effaith rhywfaint ar ddileu'r cyfyngiadau, mae bron fel ein bod ni'n gorfod ei wneud y ffordd arall tua'r adeg hon, felly rydych chi'n gwybod, rydyn ni wedi creu arferion eithaf cryf dros y 6 i 18 mis diwethaf ein bod ar fin mynd i hongian ar funud, a yw pawb am fynd yn ôl at sut yr oedd? Dwi ddim yn gwybod. Dydw i ddim yn gwybod beth rwy'n teimlo amdano. Felly unwaith eto, rydych chi yn y math hwnnw o gyflwr dros dro bron o geisio rhagweld sut y byddwch chi'n teimlo a sut y byddwch chi'n ymateb pan fydd yn well, mae'n debyg, i geisio bod yn gyfforddus yn y sefyllfa hon yr ydych chi ynddi a chael yr hyder y byddwch chi'n ei gyfrifo fel y gwelsom ni drwy'r pandemig. Yr wyf hefyd yn cael yn llwyr ble mae lan yn dod o gwmpas maddeuant. Rwy'n siŵr bod llawer o nosweithiau hwyr yn gyfarwydd â phenderfyniadau a wneir. Ai nhw oedd y rhai cywir neu'r rhai anghywir? Ond ar ryw adeg, weithiau mae'n ymwneud â gwneud penderfyniad ond hefyd bod yn barod i dderbyn ein bod yn gweithio gyda'r hyn yr oeddem yn ei wybod bryd hynny.

Alex Swift (Cyfwelydd)

Pa newidiadau i'r ffordd rydym yn gweithio ac yn ymddwyn yr hoffech eu gweld yn parhau i'r dyfodol?

Ian Bancroft

Felly, os byddaf yn dechrau ar hyn, credaf fod y gallu i fod yn gyflymach, felly rwyf wedi sôn am arafu mewn argyfwng. Credaf fod y gwrthwyneb yn dod o ran cyflymu'n gyflym pan fyddwn yn dychwelyd i sefyllfa arferol, fel y gallwn ymateb yn llawer cyflymach i'r hyn y mae cymunedau'n ei wynebu, a gwyddoch weithredu mwy mewn amser real. Credaf yn ail, buom yn sôn am onestrwydd a gwirionedd a'r sgrysiâu hynny'n parhau bod y diwylliant yn parhau i fod yn dominyddu strategaeth 'achos mae'n rhannol y ddibyniaeth ar strategaeth sy'n arafu ein gallu i wneud pethau. Felly, credaf fod newid hefyd yn wirioneddol feirniadol a chredaf fod ffordd integredig o weithio rhyngoch yn adnabod y sector gwirfoddol, y sector cyhoeddus, y sector preifat, gan barhau nad ydym i gyd yn mynd yn ôl i'n swyddfeydd a'n hystafelloedd bach ac yn gweithio mewn ffordd ynysig. Mae'r ffaith ein bod wedi'n hynysu oherwydd COVID yn golygu ein bod wedi gwneud cysylltiadau gwell. Rhaid inni barhau â'r ffocws hwnnw ar y cysylltiadau a'r rhwydweithiau oherwydd mewn gwirionedd mae'r pethau hynny'n ein gwneud yn ddynol iawn, onid ydynt? Ein gallu i gysylltu ag eraill. Mae ychydig fel greddf, dwi'n meddwl. A'r mwyaf yr ydym yn cysylltu, y cyfoethocach yr ydym a'r mwyaf a ddysgwn gan eraill hefyd.

Anne-Louise Clark

le, mae'n dipyn o adeiladu ar hynny i mi. Yn hollol o'r pethau hynny i gyd. Mae'r cyflymder yn dda. Rwy'n credu y math o ganolbwyntio ar y pethau cywir. Rwy'n credu bod rhywbeth i mi am ganolbwyntio ein hegri ar y pethau cywir ac rwy'n credu fy mod yn cymryd hynny'n bersonol ac yn broffesiynol. Rydych chi'n gwybod am rai o'r pethau y byddwn i wedi meddwl amdany'n nhw - mewn gwirionedd, a yw hynny'n bwysig? Yn yr un modd, yn y gwaith mewn gwirionedd. Ai dyma'r peth sy'n mynd i wneud y gwahaniaeth mwyaf? Felly, rwy'n credu bod rhywbeth amdanoch chi'n gwybod am y gallu i ganolbwyntio ar y pethau cywir a pheidio â chael eich tynnu sylw gan bethau nad yw mor bwysig â hynny mewn gwirionedd. Mae rhywbeth i mi hefyd yr hoffwn ei weld yn dod yn rhan o ddiwyllianau sefydliadol, sef i ni ganolbwyntio mwy ar yr hyn sydd gennym yn gyffredin na'r hyn sy'n ein gwneud yn wahanol. Ac rwy'n gweld bob amser, os byddwn yn sylwi ar bethau y mae pobl wedi'u cael yn gyffredin, eu bod yn fwy tebygol o weithio'n braf ac yn gynhyrchiol ac yn fuddiol gyda'n gilydd, yna os ydym yn meddwl yn awtomatig ein bod yn dod ar bethau o onglau hollol wahanol. Felly, credaf fod rhywbeth ynghylch a yw hynny yn y gofod sgwrsio gonest hwnnw, mewn gwirionedd mae gennym uffern o lawer yn gyffredin, a gwyddoch, roedd y pandemig yn un o'r pethau hynny a oedd mewn gwirionedd yn effeithio ar wahanol bobl mewn gwahanol ffyrdd, ond mewn gwirionedd roedd yn brofiad cyffredin.

Ac yna heb y risg o swnio fel cymhelliad ac afal, rwy'n gobeithio y bydd pobl yn trin ei gilydd gyda charedigrwydd fel rhan o'n cymuned a'n cymunedau sefydliadol, ond gwyddoch fod rhyw fath o fwy o archwilio neu fynegiant o barch o fewn gweithleoedd ac mae pobl yn fwy caredig i'w gilydd. Rydym wedi gweld hynny'n digwydd a'i bwysigrwydd amlwg i bob un ohonom, felly pam weithiau mewn sefydliadau y mae'n teimlo bod hynny ar goll? Felly, mae'r math hwnnw'n dod â ni o gwmpas cylch llawn i bwysigrwydd diwylliant a'n bod i gyd yn rhan o wneud diwylliant yn wych. Yn yr un modd, gallwn i gyd fod yn rhan o'i wneud nid y peth yr ydym am iddo fod. Nid yw'n rhywbeth sy'n eistedd ym maes cwpl o bobl ar frig y sefydliad. Efallai eu bod yn creu rhai o symbolau allweddol hynny, ond mae diwylliant yn fath o swydd i bawb.

Ian Bancroft

Yr oeddwn yn mynd i fyfyrion ar un o'r pethau a ddywedasoch, 'achos yr oedd yn taro adref gyda mi am y gallu i adrodd straeon yn ein galluogi i wneud cysylltiadau. Ac er ei bod yn wych bod gennym amrywiaeth, heb gysylltiad, mae gennym adran mewn

gwirionedd ac mae'r pwysigrwydd hwnnw i gysylltu o amgylch hunaniaeth a rennir yn hollbwysig ac mae'n dod â ni'n ôl at y ffaith ein bod yn byw yng Nghymru. Rydych yn gwybod bod gennym hunaniaeth gref a wynebaw cryf iawn i'n diwylliant sy'n ein cysylltu'n wirioneddol, ni waeth pwy ydym ni yng Nghymru ac mae'n rhywbeth y mae gwir angen i ni ei ddefnyddio fel ased cadarnhaol wrth symud ymlaen. O ran yr hunaniaeth gyffredin honno a'r ffaith bod hynny'n ein helpu i gysylltu pobl â'i gilydd ni waeth o ble y maent yn dod a beth y maent yn ei wneud.

Anne-Louise Clark

Yeah, mae hynny'n ddiddorol iawn. Un a gawsom, mae hyn yn dipyn bach o linell ochr, ond yn enghraifft dda o hynny. Cawsom soffâ newydd a draddodwyd ddoe o Gymru ac yr oedd y gwr a gyrhaeddodd, yr wyf yn byw yn Lloegr, braidd yn grêt gyda ni am faint y drws y bu'n rhaid iddo ffitio drwyddo nes iddynt sylwi ar faner Cymru sy'n hongian y tu allan i'n tŷ am fod Cymry fy ngŵr. Doedden nhw ddim yn gallu gwneud digon i ni ar ôl iddyn nhw nodi hynny. Felly mae'r cyffredinedd hwnnw a'r hunaniaeth honno'n anhygoel o gryf ac mor eithriadol o bwysig.

Ian Bancroft

Mae'n ddiddorol ond fi'n disgrifio peth o hynny sy'n helpu i edrych ar y gwirionedd mewn gwahanol ffyrdd. Cymru, Lloegr, pan wnaethon nhw chwarae rygbi eleni, byddai cefnogwyr Cymru wedi dweud bod y dyfarnwr wedi gwneud penderfyniadau gwych. Byddai cefnogwyr Lloegr yn dweud, wel, eu bod wedi newid y gêm mewn gwirionedd. Bydd cefnogwyr Cymru wedi dweud na. Felly, rwy'n meddwl, rydych chi'n gwybod, dim ond deall y ffordd rydyn ni'n gweld sefyllfaoedd yn dod o bwy ydyn ni a sut rydyn ni'n cael ein gwneud a hefyd yn helpu eraill i'w deall a goddef mwy. Oherwydd os ydynt yn deall ein hunaniaeth a'n cefndir, nid yw'n broblem i'r ffordd yr ydym yn datblygu ein barn oherwydd eu bod yn deall yr hyn sy'n ein gwneud ni a phwy ydym ni. A chredaf eto, yr ydym yn mynd i diriogaeth eithaf athronyddol, ond y maes hwnnw mewn gwirionedd mae angen inni fod yn eithaf caled am yr athroniaeth honno a'r diwylliant hwnnw. Nid yw'n feddal. Mae'n bwysig iawn mewn gwirionedd. Ac mewn gwirionedd, os gwnawn hynny a threuliwn amser yn canolbwyntio ar eu gwneud dros nifer o flynyddoedd, maent yn cael effaith radical yn y ffordd y mae pobl yn gweithio gyda'i gilydd yn gadarnhaol ac mae hynny'n gwneud ein ffyrdd o fynd i'r afael â phandemigau ac yn gwella ohonynt gymaint yn gryfach. Felly, rwy'n credu ei bod yn hawdd bychanu'r pethau meddal hyn pan fyddant mor bwerus pan fyddant yn canolbwyntio ar mewn ffordd strategol ac effeithiol.

Alex Swift (Cyfwelydd)

I orffen gyda chwestiwn eang iawn ac ateb hyn sut bynnag yr ydych yn hoffi, beth ydych chi wedi'i ddysgu am eich hunain a'ch gwaith?

Anne-Louise Clark

Rwyf wedi dysgu fy mod fwy na thebyg yn fwy gwydn nag yr oeddwn yn dychmygu fy mod, a'm bod mewn gwirionedd yn iawn mewn argyfwng. Gallaf wneud y pethau brys hyn. Fyddai ddim eisiau gwneud hynny'n ormodol. Fyddwn i ddim eisiau tri mewn diwrnod, felly rwy'n credu fy mod wedi dysgu llawer mwy am sut i ddefnyddio fy sgiliau. Ond mewn cyd-destun gwahanol iawn, ac i mi mae hynny'n beth eithaf twf. Rydych chi'n gwybod, rwy'n teimlo fy mod wedi tyfu fel unigolyn ac fel person yn y gweithle mewn ffordd na allaf roi label iddi. Ond rwy'n credu fy mod yn fwy crwn mae'n debyg ac mae'n debyg ychydig yn fwy empathetig o ganlyniad i fod yn y sefyllfa yr wyf wedi bod yn ystod y cyfnod penodol hwn.

Ian Bancroft

Felly, un neu ddau o bethau y byddwn i'n cysylltu â'i gilydd. Credaf o ran yr hyn y byddwn yn ôl pob tebyg yn myfyrio arno, ac maent yn rhannol yn dod eto o stori pwy ydwyf. Rwy'n credu fy mod yn hanner person celfyddydol, hanner person chwaraeon wedi gwneud Addysg Gorfforol a Saesneg ac wedi tyfu i fyny yn gweithio yn yr hyn y maent yn ei alw'n ddiwydiant hamdden. Ym maes hamdden, rydych chi'n gweithio oriau anghymdeithasol, felly mewn gwirionedd rydych chi'n gwneud gwaith sy'n rhan ohonoch chi, mae'n debyg. Roeddwn i'n chwarae chwaraeon ac rwyf wrth fy modd yn darllen, ond yna roeddwn hefyd yn gweithio yn y maes hwnnw, felly roedd yn anodd iawn gwahanu fy ngwaith o'm hamser cymdeithasol a chwarae ac amser ymlacio ac rwy'n credu bod rhywfaint o'r dysgu yn ystod y pandemig wedi bod mewn gwirionedd lle mae bywyd yn llawer mwy fel hynny nawr.

Oherwydd yn ei hanfod, buom yn siarad am bobl yn rhannu eu straeon personol yn y gwaith i'w helpu i ymdopi. Ac rydym hefyd wedi sôn am y ffaith, gwyddoch, nad oedd byth yn swydd naw i bump, ond yn ystod pandemig mae'n llythrennol. Rydych yn ei wneud pan fydd angen i chi ei wneud. Felly, rwy'n meddwl i mi ei fod wedi bod yn eithaf diddorol. "achos dyna lle ddechreuais i yn fy ngyrfa a dwi wastad wedi dod yn ôl yn llawn. Felly, mae gwaith ailddyrranu a phersonol wedi'u plethu i mi. Yr ail beth y byddwn yn canolbwyntio arno ac yn dysgu arno yw, ac mae hyn yn ymwneud â phawb. Pan fyddwch

yn delio â'r lefel hon o ddwystr ac os ydych yn gweithio mewn ffordd sy'n mesur y personol a'r proffesiynol, credaf fod angen seibiannau priodol arnoch lle byddwch yn stopio'n llythrennol. Peidiwch ag edrych ar unrhyw beth o ran gwaith. Ewch i ffwrdd o'r sefyllfa a chlirio'ch pen yn llwyr. Ac rwy'n credu ein bod cyn y pandemig yn byw mewn byd lle mae'n eithaf anodd rhoi pethau i lawr a dod yn ôl atynt oherwydd y teimlad hwnnw o euogrwydd am golli stori rhywbeth neu golli'r ddealltwriaeth, rwy'n meddwl i mi, mae wedi pwysleisio'n fawr bwysigrwydd cael seibiant. Dechrau newydd a dechrau y gallwch ei ddefnyddio i gyflymu eich hun. Felly, rwy'n credu bod y ddau beth mewn gwirionedd a gwaith personol yn llawer mwy rhwyll mewn cymdeithas fodern lle rydym yn delio â'r mathau hyn o faterion. Ac yn ail os bydd hynny'n digwydd, pwysigrwydd torri'r rhwyll hwnnw ar wahanol adegau fel y gallwch ddianc ohono a'ch bod yn gwybod bod gyda'r rhai yr ydych yn eu caru ac yn deall ble maent yn eu bywydau.